

автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 «Теорія управління; адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право» / О. Когут ; Національна академія державної податкової служби України. – Ірпінь, 2004. – 19 с.

15. Авер'янов В. Значення адміністративних процедур у реформуванні адміністративного права / В. Авер'янов // Часопис Київського університету права. – 2009. – № 3. – С. 8–14.

Анотація

Джафарова М. В. Актуальні проблеми визначення правової природи та сутності адміністративного провадження. – Стаття.

Статтю присвячено дослідженню категорії «адміністративне провадження», її поняття, значення й ролі в адміністративному процесі України. Проаналізовано низку наукових підходів щодо визначення обсягу категорії «адміністративне провадження», досліджено її правову природу, висловлено власні погляди щодо формулювання цього поняття.

Ключові слова: адміністративне процесуальне право, провадження, процесуальна діяльність, адміністративно-процесуальні норми, адміністративна справа.

Аннотация

Джафарова М. В. Актуальные проблемы определения правовой природы и сущности административного производства. – Статья.

Статья посвящена исследованию категории административного производства, ее понятия, значения и роли в административном процессе Украины. Проанализированы научные подходы относительно содержания категории «административное производство», исследована ее правовая природа, выражено собственное мнение касательно формулирования данного понятия.

Ключевые слова: административное процессуальное право, производство, процессуальная деятельность, административно-процесуальные нормы, административное дело.

Summary

Dzhaifarova M. V. Actual problems of determination legal nature and essence of administrative execution. – Article.

The article is devoted to the research of category of the administrative execution, its concept, significance and place in the administrative proceedings of Ukraine. A number of scientific approaches to define the concept of administrative execution notion is analyzed. Its legal nature is researched author's own views according to its formation are expressed. The author determines the stated category as an aggregate of legal subjectily.

Key words: administrative procedural law, execution, procedural activity, administrative procedural norms, administrative affair.

УДК 351.82

О. О. Кахович, Р. С. Южека

ОСОБЛИВОСТІ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІКИ

Державне регулювання має значний вплив на розвиток національної економіки країни, тому його дослідження є важливим аспектом. У будь-якій країні держава бере участь у регулюванні економіки. Держава через свою особливу роль у суспільстві за всіх часів тією чи іншою мірою втручалася в економічні процеси. Ефективна система державного регулювання економіки забезпечує сталий розвиток основних напрямів економічної й соціальної діяльності країни. Основним прямим методом державного регулювання національної економіки є правове регулювання, яке здійснюється за допомогою розробки та прийняття законодав-

чо-нормативних актів, що створюють правові умови розвитку економіки й соціальної сфери.

Питаннями державного регулювання розвитку національного ринкового господарства займалися багато вітчизняних учених, зокрема В. Бодров, В. Воротін, Л. Головка, Л. Дідківська, А. Кругляк, Г. Ляшенко, Н. Нижник, І. Розпутенко, О. Чернега та інші, які теоретично обґрунтували необхідність активного державного впливу на розвиток національної економіки [1, с. 52]. Дослідження питань, пов'язаних із формуванням і розвитком систем законодавчого забезпечення антимонопольного державного регулювання, здійснили А. Бутиркін [2], А. Біндельс [3], В. Лагутін [4], А. Мельник [5], Р. Романів [5], Н. Станько [6].

На необхідності проведення державою спеціальної політики в економіко-правовій сфері акцентують політики й економісти всіх країн із ринковим економічним устроєм. На перше місце серед усіх видів економічної політики держави ставлять її К. Макконнелл, С. Брю, С. Фішер, Р. Дорнбуш і Р. Шмалензі, а П. Самуельсон і В. Нордхауз визначають як першочергову під час усунення дисфункції ринку. Як форми ліквідації невизначеності ринкових рішень і контролю за прийняттям рішень державним структурами особливого значення надає їй відомий нідерландський учений Р. Кнаак. Важливе місце в розробці теоретичних питань економіко-правової політики належить німецьким ученим, зокрема В. Ойкену.

Метою статті є дослідження теоретичних питань державного регулювання економіки.

Державне регулювання економіки – це система заходів держави для здійснення підтримуючої, компенсаційної й регулюючої діяльності, спрямованої на створення нормальних умов ефективного функціонування ринку та вирішення складних соціально-економічних проблем розвитку національної економіки та всього суспільства. Таке визначення розкриває функції, цілі й об'єкти державного втручання в економіку й поведінку громадян. Державне регулювання економіки має здійснюватися лише в межах функціональних дій держави на основі системи управління для об'єднання волі всіх громадян країни. Ця система має забезпечувати безпеку держави від свавілля й водночас враховувати поведінку громадян, захищати їх права [7, с. 87]. По-іншому визначає термін С. Чистов, розглядаючи державне регулювання економіки з теоретичного та практичного поглядів. Із теоретичного погляду державне регулювання економіки – це система знань про сутність, закономірності дії та правила застосування типових методів і засобів впливу держави на перебіг соціально-економічного розвитку, спрямованих на досягнення цілей державної економічної політики [8, с. 89–90].

Термін «регулювання» в зарубіжній економічній літературі має два значення. У широкому розумінні він ототожнюється з державним втручанням в економіку, у більш вузькому – з адміністративно-правовою регламентацією підприємницької діяльності. Регулювання (від лат. *regulare*) означає підпорядкування певному порядку. Отже, державне регулювання – це комплекс заходів держави, спрямованих на скерування поведінки товаровиробника в напрямі, необхідному для досягнення поставлених органами державної влади цілей [9, с. 157–158].

Державне регулювання економіки є цілеспрямованим впливом держави на економіку з метою забезпечення її функціонування в заданому режимі чи для зміни

й розвитку економічних явищ або їх зв'язків. Регулювання здійснюється за допомогою системи органів державної влади певної держави [10, с. 97].

Узагальнення досвіду розвинутих зарубіжних країн та України свідчить про те, що нормальне функціонування ринку не можливе без державного регулювання. Концепція «незримі руки» А. Сміта залишається актуальною. Однак реальна дійсність значно відрізняється від спрощеної теоретичної конструкції А. Сміта. У сучасній ринковій економіці, звичайно, є низка «провалів», коли механізм ринку не спрацьовує; причиною цього є невідповідність форм і методів державного регулювання економічним процесам, умовам господарювання [11, с. 401].

Оскільки в розвинутих країнах наявне різноманітне поєднання функцій держави й господарських суб'єктів ринку, під час огляду зарубіжного досвіду доцільно виділити регулювання економіки в таких країнах, як США та Японія, які трансформували свої економіки [11, с. 401].

У США механізм державного регулювання пройшов декілька етапів, починаючи з режиму жорсткого адміністративного регулювання, під яким перебувало багато галузей економіки США, до механізму цілеспрямованого макроекономічного регулювання. Основними причинами введення жорсткого регулювання галузей економіки було обмеження монополії й обмеження конкуренції. В арсеналі елементів державного регулювання ринку США важливе місце зайняло державне програмування економіки, яке охопило розробку як загальнонаціональних, так і регіональних програм. Держава регулює відносини сторін, забезпечує їх свободу, стимулює чесну ділову активність і карає тих, хто ігнорує право й інтереси суб'єктів ринку. В умовах сучасної ринкової економіки, яка характеризується наявністю великої кількості не тільки малих і середніх підприємств, а й монополізованих комплексів, ринкове саморегулювання перетворюється в механізм цілеспрямованого макроекономічного регулювання. Пряме й опосередковане втручання держави в економічне життя США ґрунтується на системі теоретично обґрунтованих і перевірених господарською практикою методів і важелів, які є універсальними [12, с. 88–89].

У Японії склалася розвинута система державного програмування. Для виконання функції регулювання розробки й реалізації макроекономічних проектів створено систему органів програмування й регулювання, підпорядкованих Економічній консультативній раді, у якій застосовуються найновіші методи експертних оцінок, економічного прогнозування та програмування. Другим напрямом державного регулювання в Японії є різні форми вливу на приватний капітал. Вони охоплюють систему жорстких юридичних заходів із відповідними формами контролю через адміністративний апарат і поліцію, контроль із боку державних органів управління, систему економічних заходів (надання грошових субсидій, регулювання цін, введення додаткових податків, надання податкових пільг, застосування диференційованої кредитної політики). Ефективність державного регулювання економіки в Японії забезпечується наявністю «напівурядових організацій», які уособлюють злиття бізнесу й державного апарату [13, с. 60–62].

Світовий досвід свідчить насамперед про те, що без активної регулюючої ролі держави не може бути ефективною, соціально орієнтованою ринковою економікою. Фактично немає жодної країни з високорозвиненою економікою, у якій держава не

втручалася б у регулювання ключових соціально-економічних процесів. Держава завжди виконувала класичні економічні функції, законодавчо запроваджувала загальні «правила гри», тобто систему нормативних актів, що регулюють діяльність суб'єктів ринку, у тому числі таких інститутів, як комерційні банки, акціонерні товариства тощо.

Цілі державного регулювання на кожному історичному етапі залежать від багатьох чинників: ступеня загального розвитку економіки, структури економіки на сучасному етапі та бажаної в майбутньому, міри участі країни в міжнародному поділі праці. Класичний набір цілей державного регулювання економічно розвинених країн такий: економічний розвиток, повна зайнятість, економічна ефективність, стабільний рівень цін, економічна свобода, справедливий розподіл доходів, економічна забезпеченість, збалансованість експорту й імпорту.

Що стосується функцій державного регулювання економіки, то вони насамперед залежать від соціально-економічного й політичного рівня розвитку держави, компетенції органів державного регулювання, рівня розвитку ринкового господарства, моделі розвитку національної економіки. Основними функціями державного регулювання економіки є такі: 1) регулювання макроекономічних процесів і пропорцій; 2) регулювання зовнішньоекономічних відносин; 3) розроблення та регулювання науково-технічної, інвестиційної й соціальної політики; 4) захист внутрішнього товаровиробника та пріоритетних виробництв; 5) розроблення й регулювання регіональної політики; 6) соціальний захист населення; 7) захист особи, інтересів товаровиробника й держави; 8) утримання й забезпечення ефективної роботи органів державної влади [14, с. 114].

Як загальні виокремлюють такі функції державного регулювання економіки: 1) цільова, яка полягає у визначенні цілей, пріоритетів та основних напрямів розвитку економіки; 2) стимулююча, яка передбачає формування таких важелів і регуляторів, які здатні ефективно впливати на діяльність суб'єктів господарювання; 3) регламентуюча, здатна за допомогою нормативно-правової бази визначити певні правила діяльності для суб'єктів господарювання, сформував відповідний правовий простір; 4) коригуюча, яка зводиться до внесення певних змін у хід реалізації економічної політики з метою усунення негативних екстремалій; 5) соціальна, яка передбачає регулювання державою соціальних відносин, перерозподіл доходів, соціальний захист і соціальні гарантії; 6) контролююча, яка означає державний нагляд і контроль за виконанням і дотриманням нормативно-правових актів, норм і стандартів; 7) безпосереднє управління неринковим сектором економіки [7, с. 98].

Практика державного регулювання економіки в розвинених країнах свідчить про те, що в механізмі регулювання беруть участь правові, адміністративні й економічні методи. Визначальними завданнями держав із розвинутою ринковою економікою є забезпечення високого рівня зайнятості населення; сприяння стабільним темпам зростання національного виробництва та його високій ефективності; підтримка стабільного рівня цін; перерозподіл доходів на користь найменш захищених груп населення; сприяння розвитку раціональних зовнішньоекономічних зв'язків. Виконати ці завдання можливо за умови розвитку вільного підприємництва, що потребує відповідної законодавчої бази (зокрема, щодо захисту прав

власності, боротьби з монополізмом). Держава регулює грошовий обіг, забезпечує стійкість національної валюти, регулює взаємовідносини між підприємцями й найманими працівниками та, головне, гарантує безпеку національної економіки.

Правове регулювання у сфері соціально-економічних процесів здійснюється в напрямках реалізації принципів політики економічного зростання й підвищення рівня життя громадян України. До структури цього блоку входять п'ять підсистем: 1) удосконалення бюджетного й податкового законодавства; 2) створення правових умов для сприяння розвитку вітчизняного підприємства; 3) державна підтримка вітчизняного товаровиробника; 4) регулювання зовнішньоекономічних відносин; 5) регулювання широкого комплексу соціальних питань [10, с. 269–270]. Серед правових методів регулювання економіки важливе місце займають закони, спрямовані на тривале правове регулювання ринку. Правове регулювання економіки держави представлене системою законів і підзаконних нормативно-правових актів, які покликані регулювати економічні відносини на різних рівнях. Виокремлення галузі права, яка б регулювала відносини у сфері економічної діяльності, є досить складним і масштабним процесом.

На етапі становлення ринкової економіки специфічним завданням державного регулювання було формування нової системи відносин власності, які властиві багаторівневій економіці, створення конкурентного середовища, підтримка малого підприємництва, фермерських господарств тощо. Держава потребує формування й розвитку належної інфраструктури національного господарства, досягнення макроекономічної стабілізації, цінової й ринкової лібералізації. Економічна діяльність держави охоплює всі форми та засоби реалізації економічних цілей і завдань.

Специфічними засобами державного впливу на економіку є економічне прогнозування, програмування, планування. Вони охоплюють заходи інформування, виховання, роз'яснення та популяризації цілей і завдань економічної політики держави, території, галузі. Ефективність засобів залежить від організації цих видів робіт і довіри до них громадськості [14, с. 73]. Кризи, «чорні вівторки», дефолти призводять до зміни урядів, змін інституційної структури. Державне регулювання економіки здійснюється на основі чітко сформульованої державної економічної політики. При цьому терміни «державне регулювання економіки» та «державна економічна політика» не варто ототожнювати. Державна економічна політика являє собою основні напрями діяльності держави у сфері економіки, у той час як державне регулювання економіки – діяльність держави в особі її органів, спрямована на реалізацію державної економічної політики з використанням спеціальних засобів, форм та інструментів. Відсутність чітко сформульованої, належним чином оформленої, стабільної й передбачуваної державної економічної політики є істотним недоліком, що перешкоджає ефективному державному регулюванню ринку. Правова база, що забезпечує застосування засобів, інструментів державного регулювання економіки, створення якої треба розглядати як пріоритетний напрям розвитку законодавства, що регулює відносини в економіці, є недосконалою. Принципи державного регулювання, як і управлінської діяльності, є результатом узагальнення притаманних їм істотних рис, характерних зв'язків і постійно відтворювальних ознак, які стають опорними в роботі уповноважених суб'єктів державного регулювання, особливо на

початковій стадії процесу ринкової трансформації, коли ще відсутня критична кількість реформ, а макроекономічна ситуація загрожує вийти з-під контролю уряду, що в сукупності диктує прийняття відповідних рішень [15, с. 37].

Важливим напрямом діяльності органів влади держави й регіонів у сучасних умовах є вдосконалення системного підходу до організації управління й регулювання розвитку економіки, що пов'язано з наростаючим потоком інформації. Системний аналіз дозволяє більш раціонально використовувати різноманітну інформацію для управління розвитком економіки. Теоретичні дослідження, наукові концепції управління розвитком економіки сприяють розробці альтернативних варіантів вирішення проблем і сценаріїв розвитку національного господарства [16, с. 5].

Останнім часом різні країни світу здійснюють політику в напрямі децентралізації з метою зміни співвідношення ступеня впливу центральних органів державної влади й органів місцевого самоврядування на макроекономічну ситуацію. Децентралізація – це процес передачі функцій і повноважень центральних органів влади місцевим органам виконавчої влади й самоврядування, тобто це процес розширення та зміцнення прав і повноважень адміністративно-територіальних одиниць або нижчих органів та організацій за одночасного звуження прав і повноважень відповідного центру [10, с. 102]. Проведення децентралізації в управлінні стало об'єктивною потребою також в Україні.

Таким чином, головна мета державного втручання в економічний розвиток – забезпечення безперервності процесу відтворення національного господарства як єдиного цілого, досягнення економічної ефективності на макрорівні. Її реалізація здійснюється через свідоме визначення суспільних потреб, можливостей і шляхів їх задоволення. З практичного погляду державне регулювання економіки – це сфера діяльності держави для цілеспрямованого впливу на поведінку учасників ринкових відносин із метою забезпечення пріоритетів державної економічної політики. Ринковий механізм має бути доповнено механізмом прямого державного регулювання економіки. У результаті реалізації цієї концепції склався своєрідний тандем: існування ринкового механізму й державного регулювання економіки за провідної ролі ринку, який і регулює сучасну ринкову економіку. Існуюча нині система державного регулювання має перехідний і незавершений характер. Хід реформ уже показав неможливість ефективного розвитку економіки в режимі автоматичного саморегулювання. Механізм ринку повинен бути доповнений інструментами, які компенсують його недоліки там, де він не спрацьовує або призводить до результатів, що не відповідають інтересам усього суспільства. Сучасна правова база національного господарства представлена системою законів і підзаконних нормативно-правових актів без виділення окремої галузі права, яка б регулювала відносини у сфері економічної діяльності.

Література

1. Кондратов О. Сучасні тенденції розвитку державного регулювання економіки в Україні / О. Кондратов // Економіка та держава. – 2007. – № 3. – С. 52–55.
2. Бутыркин А. Теория и практика антимонопольного регулирования в ведущих странах Запада и России / А. Бутыркин. – М. : Новый век, 2004. – 88 с.
3. Биндельс А. Основы германского и европейского антимонопольного права / А. Биндельс. – М. : БЕК, 2003. – 234 с.

4. Лагутін В. Антимонопольна діяльність : [підручник] / В. Лагутін. – К. : КНТЕУ, 2005. – 580 с.
5. Романів Р. Удосконалення законодавчого забезпечення демонополізації економіки України із врахуванням досвіду зарубіжних країн / Р. Романів, А. Мельник // Наукові записки. – Тернопіль : Економічна думка, 2000. – С. 7–9.
6. Станько Н. Особливості конкурентного законодавства України / Н. Станько // Економіка АПК. Вісник Львівського державного аграрного університету. – 2003. – № 10(2). – С. 248–253.
7. Дідківська Л. Державне регулювання економіки : [навчальний посібник] / Л. Дідківська, Л. Головка. – К. : Знання-Прес, 2000. – 316 с.
8. Державне регулювання економіки : [навчальний посібник] / С. Чистов, А. Никифоров, Т. Куценко та ін. ; М-во освіти України. – 2-ге вид., доопрац. і доп. – К. : КНЕУ, 2005. – 316 с.
9. Кушнір І. Функціональний аспект державного регулювання економіки / І. Кушнір // Підприємство, господарство і право. – 2008. – № 8. – С. 157–160.
10. Наливайко Л. Тлумачний термінологічний словник з конституційного права (Explanatory Terminological Dictionary on Constitutional law) / Л. Наливайко, М. Беляєва. – 2-е вид. допов. – Запоріжжя : Дніпровський металург, 2010. – 406 с.
11. Швайка Л. Державне регулювання економіки : [навчальний посібник] / Л. Швайка. – К. : Знання, 2006. – 435 с.
12. Скрипник А. До питання про державне регулювання економіки / А. Скрипник // Фінанси України. – 2003. – № 6. – С. 86–93.
13. Стеченко Д. Актуальні завдання і функція державного регулювання в реалізації економічної політики / Д. Стеченко // Вища школа. – 2004. – № 4. – С. 55–62.
14. Зарембо Ю. Державне регулювання економіки (Огляд Законів України) : [навчальний посібник] / Ю. Зарембо ; Рівненський держ. технічний ун-т. – Рівне : Б. в., 2001. – 164 с.
15. Михасюк І. Державне регулювання економіки : [підручник] / І. Михасюк, А. Мельник, М. Крупка, З. Залого, Львів. нац. ун-т імені Івана Франка. – 2-ге вид., випр. і доп. – К. : Атіка ; Ельга-Н, 2000. – 592 с.
16. Зборовська О. Теоретичні концепції матеріальної основи державного регулювання економіки / О. Зборовська // Економіка та держава. – 2009. – № 8. – С. 5–7.

Анотація

Кахович О. О., Южека Р. С. Особливості державного регулювання економіки. – Стаття.

Статтю присвячено дослідженням теоретичних питань державного регулювання та його ролі в розвитку економіки України. Розглянуто проблеми з'ясування сутності регулювання економіки, форм і методів державного регулювання. Виявлено сутність і функціональне призначення державного регулювання економіки. Проаналізовано моделі державного регулювання в зарубіжних країнах у контексті потенційних можливостей їх використання в державному регулюванні економіки України. Розглянуто принципи та специфічні засоби державного впливу на економіку. Визначено, що державне регулювання має значний вплив на розвиток національної економіки країни, тому його дослідження є важливим аспектом.

Ключові слова: регулювання, державне регулювання економіки, функції державного регулювання економіки, методи державного регулювання.

Аннотация

Кахович Е. А., Южека Р. С. Особенности государственного регулирования экономики. – Статья.

Статья посвящена исследованию теоретических вопросов государственного регулирования и его роли в развитии экономики Украины. Рассмотрены проблемы выяснения сущности регулирования экономики, форм и методов государственного регулирования. Выявлена сущность и функциональное назначение государственного регулирования экономики. Проанализированы модели государственного регулирования в зарубежных странах в контексте потенциальных возможностей их использования в государственном регулировании экономики Украины. Рассмотрены принципы и специфические средства государственного воздействия на экономику. Определено, что государственное регулирование может влиять на развитие национальной экономики страны, поэтому его исследование является важным аспектом.

Ключевые слова: регулирование, государственное регулирование экономики, функции государственного регулирования экономики, методы государственного регулирования.

Summary

Kakhovych O. O., Yuzheka R. S. Features of government control of economy. – Article.

The article is sanctified to researches of theoretical questions of government control and his role in development of economy of Ukraine. Problems of finding out of essence of adjusting of economy, forms and methods of government control. Essence and functional setting of government control of economy are educed. And also the models of government control are examined in foreign countries in the context of potential possibilities of their use in government control of economy of Ukraine. Principles and specific facilities of state influence are examined on an economy. It is certain that government control has considerable influence on development of national economy of country, therefore his research are an important aspect.

Key words: adjusting, government control of economy, function of government control of economy, methods of government control.

УДК 351.743.007(477)

Х. З. Босак, М. О. Живко, В. М. Мельникович

РЕФОРМУВАННЯ ПРОХОДЖЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ В ОРГАНАХ ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ: ТЕНДЕНЦІЇ Й ОСНОВНІ АСПЕКТИ

Докорінні зміни в соціально-економічному середовищі функціонування органів внутрішніх справ України (далі – ОВС України), складні й неоднозначні процеси, що відбуваються в сучасному суспільстві, потребують прийняття адекватних заходів щодо вдосконалення організації управління органами внутрішніх справ України. Головними тенденціями цієї діяльності можна вважати реалізацію комплексного, системного підходу до управління, підвищення професіоналізму на всіх його рівнях та в усіх компонентах. Теоретична та практична робота в цьому напрямі вже почалася, проте існує ще багато невирішених питань. Серед них – широке коло проблем, пов'язаних із різними аспектами проходження державної служби працівниками органів внутрішніх справ України, що й зумовлює актуальність обраної тематики.

Складність криміногенної ситуації в Україні, тенденції її подальшого розвитку, наявність певних явищ і детермінант, які зумовлюють ці тенденції, вимагають відповідної стратегії боротьби зі злочинністю, значних капіталовкладень, висококласних кадрів, передового технічного оснащення. Підкреслюючи значення всіх вищезазначених факторів, їх взаємозумовленість, відзначимо, що вирішальним із-поміж них є, безумовно, людський фактор – здатність працівників органів внутрішніх справ України ефективно та якісно виконувати свої функціональні обов'язки, їх розуміння й готовність реалізовувати місію ОВС України в суспільстві.

У зв'язку із цим погоджуємося з висловлюванням відомого у світі управління фахівця А. Моріта щодо значення персоналу для організації: «Жодна теорія, програма або урядова політика не можуть зробити підприємство успішним; це можуть зробити тільки люди» [1]. Створення унікального професійного ядра кадрового потенціалу організації розглядається за сучасних умов як основна конкурентна перевага будь-якої організації, яка намагається зміцнити свої позиції, досягти високих результатів і визнання діяльності. У ХХІ ст. це положення, за оцінкою аналітиків,